

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

ХОМУТЕНКО ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 332.8:005.93

**ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ
РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ**

08.00.05 – Розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор технічних наук, професор
Торкатюк Володимир Іванович,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
завідувач кафедри економіки будівництва.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Клебанова Тамара Семенівна,
Харківський національний економічний університет,
завідувач кафедри економічної кібернетики

кандидат економічних наук, доцент
Бережна Алла Юрївна,
Регіональне відділення Фонду державного майна України по Полтавській області,
начальник.

Захист відбудеться «24» червня 2014 р. о «10» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, в залі засідань Вченої ради (конференц-зал № 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий «23» травня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний економічний розвиток регіонів і їх підприємств базується на використанні інноваційних знань, ефективній управлінській системі та дієвих ринкових регуляторах організації бізнесу в конкурентному середовищі. Ці базові елементи не діють відокремлено, а тісно пов'язані між собою з одного боку – законами розвитку реальних економічних систем, з іншого боку – інформаційними потоками, що формують складний механізм взаємовпливу окремих частин на інтегровану систему будь-якого рівня. Інформація й інформаційні системи в економіці формують інституціональні умови господарювання, забезпечують результативність виробництва і збалансованість процесу економічного обміну. Сучасний економічний процес не можна визначити як стабільний, поступальний. Він є нерівноважним, конкурентним, конфліктним. І це робить необхідним дослідження конфліктних економічних ситуацій і механізмів їх розв'язання та запобігання, створення складного механізму регулювання, а також введення в нормативні режими всієї системи відношень між економічними агентами і керуючими системами. Більшість конфліктних ситуацій вирішуються на регіональному рівні, де діють законодавчі норми і договірні умови, адміністративні методи впливу, фактори бар'єрного тиску чи стимулювання. Регіональний підхід до вирішення конфліктних ситуацій закріплений законодавчо і реалізується в механізмах регіонального управління. Теорія і практика економічної експертизи постійно удосконалюється, що і обумовило високу ступінь актуальності наукового дослідження.

На даний час залишаються недостатньо розробленими принаймні три аспекти в цій проблематиці, а саме: вплив експертної діяльності на якість економічної інформації, механізм регулювання економічних відносин з метою запобігання конфліктів, кінцевий ефект експертної діяльності.

Вивчення **ступеня розробленості проблеми** показало, що питанням дослідження інформації і розробки інформаційних систем та технологій прийняття управлінських рішень присвячені численні праці закордонних і вітчизняних вчених Д. Белла, Н.Вінера, Ф. Вебера, М. Кастельса, А. Тоффлера, А. Урсула, Л. Мельника, В. Трофімова, В.Глушкова, Р. Нижегородцева.

Прикладний характер мають дослідження сутності інформації в сфері управління виробництвом і прийняття рішень – роботи Д. Мідльтона, Е. Смірнова, Ю. Черняка, В. Івашкевича., В. Палія, Т. Клебановой, Н. Кобринського. Економічні питання розвитку регіонів розглянуті в наукових працях О. Амошина, А. Бережна, П. Бубенка, З. Герасименка, В. Івантера, М. Козоріза, В. Решетило, М. Чухно, В. Торкатюк, в т.ч. в аспекті розв'язання конфліктних ситуацій - О. Малафєєва, А. Муравйова.

В економіці одним досить специфічним блоком є блок експертної економічної інформації, що утворюється в зоні економічного конфлікту. Обсяг такої інформації швидко зростає та має прямий вплив на економічну діяльність суб'єктів. Ці напрямки інформаційного забезпечення економічних процесів сучасності потребують подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана у відповідності до основних напрямків наукових досліджень, проведених за участю автора в лабораторії судових економічних досліджень Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса, за планом затвердженим Міністерством юстиції України, а саме: «Вирішення окремих питань при проведенні економічних експертиз, призначених по справах, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів» (державний реєстраційний номер 0103U003727, 2004 р.); «Загальні методичні підходи дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій при проведенні судово-економічних експертиз» (державний реєстраційний номер 0106U000850, 2007 р.). В рамках цих тем автором були обґрунтовані і розвинені теоретичні і методичні положення щодо підвищення якості інформації і ділових взаємодій в системі господарюючих суб'єктів в аспекті вирішення конфліктних ситуацій притаманних Харківському регіону та проведені оцінки ефективності експертної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та розробка практичних рекомендацій щодо включення експертної економічної інформації, яка використовується на регіональному рівні, в механізм регулювання економічних відносин в конфліктних ситуаціях.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити сутнісні характеристики економічної інформації, процеси інформаційної еволюції і їх впливу на економічні відносини суб'єктів господарювання на регіональному рівні;
- розкрити теоретичні підходи, напрямки і заходи підвищення якості інформації в процесі економічної діяльності суб'єктів господарювання;
- розглянути регіон як структурно цілісний об'єкт в технології врегулювання економічних конфліктів;
- виявити специфіку експертної економічної інформації в завданнях врегулювання спірних питань і ділових відносин;
- визначити предмет та об'єкт економічної експертизи, розкрити інформаційно-операційні основи технології проведення такої експертизи;
- використовуючи класифікаційний підхід, здійснити аналіз структури конфліктних ситуацій і результативності експертної діяльності;

– розробити концептуальну модель і базові положення включення експертної економічної інформації в механізм регулювання спірних економічних відносин;

– визначити та апробувати математичний апарат для аналізу економічних конфліктів, при вирішенні яких застосовується економічна експертиза.

Об'єктом дослідження є процеси врегулювання спірних питань та конфліктних економічних ситуацій на регіональному рівні за рахунок підвищення якості економічної інформації шляхом проведення експертних досліджень.

Предмет дослідження – теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти оцінки результатів експертно-економічної діяльності на регіональному рівні та їх впливу на забезпечення стабільності економічних систем.

Методи дослідження. Теоретичну базу дисертаційного дослідження складають методи аналізу діалектичного розвитку економічних систем, теорія регіонального управління, методологія нормативного забезпечення та інформаційної підтримки рішень. Для детального розгляду окремих завдань дисертаційного дослідження застосовані методи: *класифікації* – для структурного аналізу складу інформаційного забезпечення економічної діяльності, експертного аналізу для оцінок спірних економічних ситуацій, методичного забезпечення упорядкування процедур ведення експертизи, *комбінаторики* – для підбору документальної інформації в аудиті і експертній роботі, *графоаналітичного представлення матеріалів* – для моделювання основних зв'язків в механізмі оцінювання ситуацій, *теорії інформації* – для визначення інформаційної бази виконуваних робіт, *наукової логіки* – для постановки завдань дослідження, *дедуктивний* – для моделей управління експертно-економічної діяльності. Для оцінки різновидів конфліктних економічних ситуацій застосовано *математичний метод рангового аналізу*.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- науково-методичне обґрунтування сутнісних особливостей і операційних технологій виконання економічної експертизи в конфліктних ситуаціях на регіональному рівні, яка виконує роль інструмента підвищення ефективності взаємодій між агентами економічної діяльності і, на відміну від інших методів економічного дослідження, характеризується цільовим призначенням, має оригінальну операційну технологію та на практиці удосконалює процес і правила ведення бізнесу;

- концептуальні положення щодо інформаційного забезпечення експертного дослідження, де із загального інформаційного масиву економічних даних регіону виділено і описано блок експертної економічної інформації та

визначено, що: експертна економічна інформація за першооснову аналізу приймає документально-нормативну базу, з якої на виході формулюється «експертний висновок», має високий ступінь обґрунтованості доказів та, як наслідок, забезпечує такі групи ефектів: економічний; науково-методичний; освітньо-кваліфікаційний; соціально-психологічний; інституційний;

- модель включення експертного блоку в інформаційне поле регіонального рівня, де регіон розглядається як система з позицій головних завдань підвищення якості управління за рахунок високої якості самої інформації шляхом залучення нових складових з відомчих мереж в інформаційну систему регіону і нових елементів в організаційно-економічний механізм управління економічними процесами регіону.

отримали подальший розвиток:

- процесуальний підхід до проведення експертних досліджень, в якому на відміну від існуючих підходів, розроблено організаційний алгоритм дій експерта та виконано концептуальне моделювання схем взаємодії учасників процесу вирішення конфлікту, визначено видові особливості економічних процесів з позицій конфліктології, що дозволяє експерту-економісту сформувати більш обґрунтовані підстави для прийняття рішень;

- визначення характеру впливу економічної експертизи на практику врегулювання економічних конфліктів, в т. ч. профілактичної ролі експертиз у зменшенні рівня фальсифікації, перекручення, викривлення економічної інформації, позитивний управлінський результат досягається за рахунок підвищення достовірності економічної інформації та використання інформації про вже зафіксовані раніш результати розв'язання різновидів конфліктів, визначено, що через логічний ланцюжок «первинна інформація – експертний висновок – уточнена інформація – рішення» формується і регулюється механізм інституційно-нормативного забезпечення економічної діяльності та підвищення культури ведення бізнесу;

- модель експертно-аналітичної діяльності, в якій запропоновано розглядати у взаємодії три процеси: економічний, інформаційний і експертно-оцінювальний, в останній включено організаційно-оперативні заходи, систематику конфліктних ситуацій, результати експертних висновків, що засновані на документальній інформації та правовій базі;

- методичні підходи щодо математичного аналізу економічних конфліктів при вирішенні яких використовується економічна експертиза на базі концепції ранжування ценозу, в результаті чого, виконані розрахунки дають підстави для подальшого аналізу відхилень від теоретичної лінії можливого сценарію розвитку конфліктних ситуацій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх застосування сприяє підвищенню культури в бізнесі, вдосконаленню системи

знань підприємців, рівня договірних відносин між підприємствами і організаціями, професіоналізму самих експертів, керівників, персоналу, економічних служб. Викладені в дисертаційному дослідженні наукові результати отримали впровадження в практичній діяльності Дергачівської районної державної адміністрації (акт впровадження № 77 від 21 листопада 2012 р.), АТ «ХТЗ» (акт впровадження №6/8 від 23 жовтня 2012 р.), ТОВ «Мереф'янська скляна компанія» (акт впровадження №1 від 15 листопада 2012 р.), ТОВ «АТП 16327» (акт впровадження №14 від 14 грудня 2012 р.), ПП «Високий стимул» (акт впровадження №16 від 09 серпня 2012 р.).

Особистий внесок автора. Дисертаційне дослідження є самостійно виконаною науковою роботою, в якій викладений авторський підхід до рішення важливої науково-практичної задачі – розвитку наукових положень та розробки рекомендацій щодо експертної підтримки рішень в регіональній системі врегулювання спірних питань (конфліктних ситуацій) між суб'єктами економічних відносин, підвищення якості інформації і ділових взаємодій в системі господарюючих суб'єктів в умовах активації експертно-економічної діяльності на рівні регіону. Положення і рекомендації, відображені в тексті дисертації і представлені до захисту, отримані особисто автором. З наукових робіт, опублікованих в співавторстві, в дисертаційному дослідженні використані тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто, що наведено в списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації були доповідались і позитивно оцінені на наступних науково-практичних конференціях і семінарах: «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в 21 столітті в умовах фінансової кризи» (м. Харків, 2009 р.); «Актуальні питання теорії та практики менеджменту» (м. Луганськ, 2010 р.); «Актуальні проблеми фінансового контролю: теорія, практика, сучасні рішення» (м. Харків, 2012 р.); «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку». (м. Харків, 2012 р.); «Експертиза. Сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Київ, 2010 р.) та інших.

Публікації. Основні положення і результати дисертаційної роботи опубліковані в 20 наукових працях, з них: 11 статей в спеціалізованих наукових виданнях, 9 тез в матеріалах наукових конференцій, загальним об'ємом 3,24 ум. друк. арк., з них авторові особисто належить 1,98 ум. друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Вона містить 243 сторінок, із них 178 сторінок основного тексту, у т.ч. 21 рисунок, 28 таблиць. Список використаних джерел налічує 238 найменувань, 3 додатки на 39 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** визначена загальна характеристика дисертаційної роботи, обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, визначені мета, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження, охарактеризовані наукова новизна і практичне значення, представлено інформацію про їх апробацію і впровадження в практику.

У **першому розділі «Система наукових знань про інформацію в конфліктних економічних ситуаціях»** проаналізовано інформаційну еволюцію як явище і її прояви в сучасних умовах реформування економічних відносин, визначено умови для підвищення якості інформації в процесі економічної діяльності, досліджено розвиток систем використання інформації.

У авторському розумінні, інформація – є характерна особливість реальності, сама є частиною цієї реальності, і якраз такою частиною, яка здатна не тільки відображувати матерію і думку, але й дешифрувати невизначеність явищ, процесів, ситуацій. В цьому сенсі інформація є носій знання, а економічна інформація – носій економічних знань. Через інформацію людина реалізує свій зв'язок пізнання, поведінки та діяльності у взаємодії з природою, космосом, соціумом. З наведеного авторського визначення інформації слідує два важливих висновки. Перший – в силу прямого включення інформації в реальний світ природи і людини інформація не є категорією з постійними характеристиками. Вона еволюціонує разом з розвитком економіки та суспільства. Тому на практиці ми вимушені формувати свої уявлення і форми використання інформації в рамках моментного зрізу реальної ситуації. Другий – в силу різновидів елементів природи, інформація в кожному з них має свої особливості, що допускає наявність різних інформаційних уявлень.

Проведені дослідження показують, що в сучасному суспільстві інформаційні знання, інформаційні процеси і технології трансформують глибинні основи політики, виробничої діяльності, обміну, конкурентної боротьби, норм і правил взаємодії господарюючих суб'єктів. У таких умовах обособлюється новий інститут взаємодії, а саме інститут інформаційних відносин, в якому стратегічну і регулюючу функцію бере на себе інформаційний менеджмент. Такий менеджмент має різні форми і різні зони обслуговування. У нашому дослідженні – експертно-економічної діяльності – сам менеджмент є частиною консалтингової функції, а зона його послуг – великі регіональні об'єкти. Зокрема, Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз обслуговує Харківську, Сумську, Полтавську області та м. Севастополь.

Зараз економічні відносини і практика ведення бізнесу все більше вимушені формуватися під впливом протиріч і конфліктів. Тому економіка має бути на науковій основі підтримана знаннями зі сфери конфліктології.

Економічні процеси з позицій конфліктології можна поділити на дві групи: формально врегульовані (Евр) і конфліктно-переважні (Екп). Їх змістовна сторона, механізм визначення і розв'язання дещо різні (рис. 1)

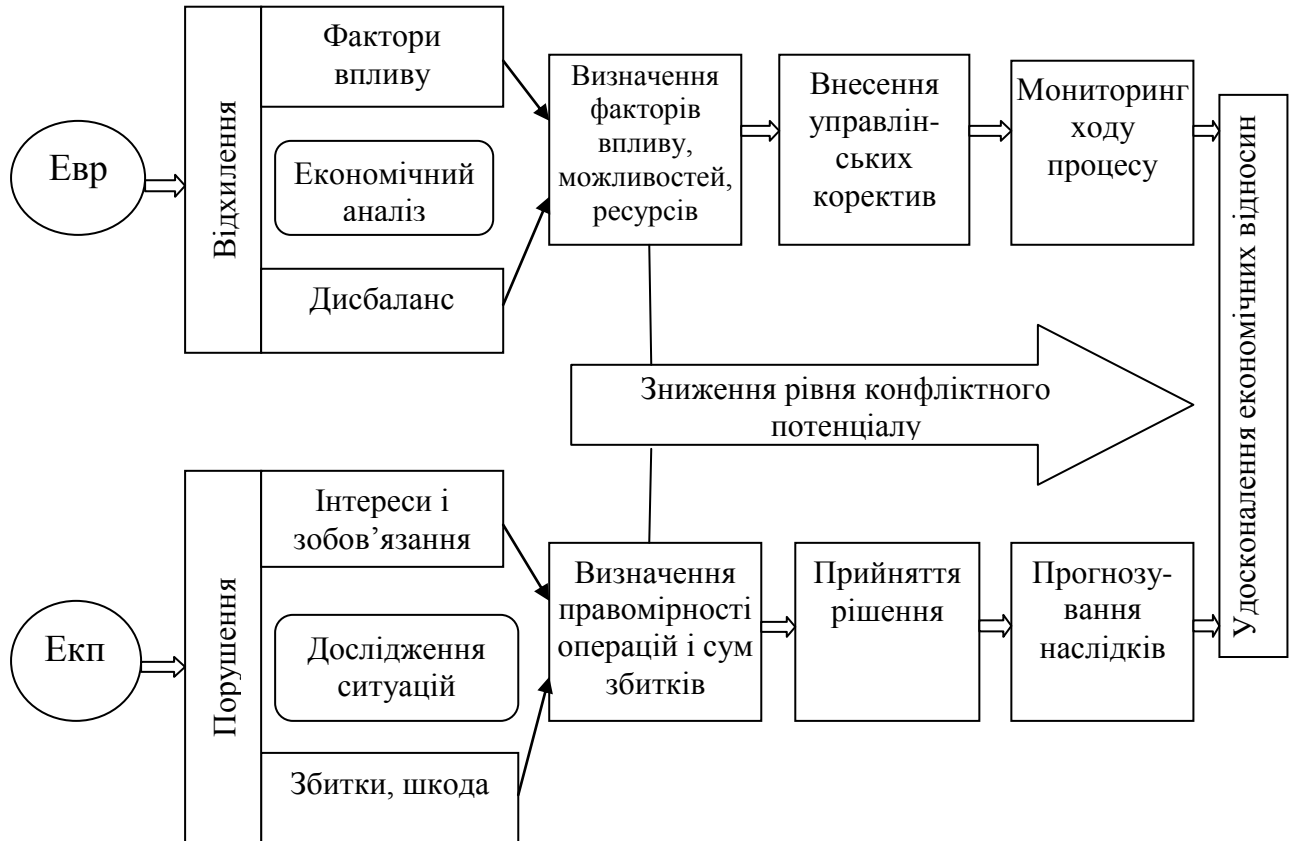

Рис. 1 Різновиди економічних процесів з позицій конфліктології

Як слідує з рис. 1 конфліктно-переважний економічний процес, на відміну від формально врегульованого, в основу оцінки ситуації вкладає поняття порушення замість поняття відхилення, а також «інтереси і зобов'язання» замість «фактори впливу». В процесі з конфліктною ситуацією Екп виникає необхідність «дослідження» (різновид конфлікту, сутність, висновки), а в першому випадку Евр – «економічний аналіз», що визначає причини та фактори впливу на розбаланс. У випадку Евр визначаються також можливості і ресурси, а випадку Екп – збитки та неотриманні вигоди.

При вирішенні конфліктних економічних ситуацій досить часто використовується економічна експертиза. Економіко-аналітична діяльність врегулювання конфліктів, яка в дослідженні розглядається як економічна експертиза, базується на таких інститутах як аудит, ревізія, консалтинг, судова економічна експертиза. Завданням останньої є встановлення елементів складу економічних злочинів, для з'ясування яких необхідні спеціальні знання у галузі

економіки. Завдяки діяльності експертів-економістів злочинні схеми економічної діяльності поступово втрачають свої основні якості та параметри, що роблять їх злочинними, чим створюються передумови для формування економіки, побудованої на принципах системної організованості і збалансованості економічних процесів.

В дослідженні розглядається економічна експертиза (аудит, ревізію, консалтинг, судову економічну експертизу) як інструмент уточнення економічної інформації, необхідної для управлінської діяльності та раціонального функціонування підприємств регіону, а систему суб'єктів експертного забезпечення правосуддя, ревізії, консалтингу, аудиту як організаційно-інформаційну систему, що приймає участь у процесі забезпечення інституційно-правових норм діяльності.

За ознакою форми та мети участі економічної експертизи у розв'язанні та профілактиці конфліктів спірні економічні ситуації можна класифікувати наступним чином: передбачувано конфліктні, внутрішньогосподарські, господарські, цивільні, кримінальні. В дослідженні визначено сутність поняття «експертної економічної інформації», як такої, що є результатом пізнання змісту документів про діяльність суб'єктів господарювання в межах предмету експертного дослідження на основі спеціальних знань в галузі економіки, з метою обґрунтування висновків економічної експертизи та вирішення конфліктної ситуації. Таким чином, за своєю сутнісною та організаційною характеристикою інформація судово-економічної практики, інформація що народжується в процесі ревізій та аудиту включається в механізм управлінських технологій по принципу «прийняття рішень». З позицій участі експерта-економіста в підготовці обґрунтованих рішень щодо розв'язання конфліктних ситуацій в дослідженні робиться висновок, що і інформаційна система має бути створена як двоєдина модель: як особлива організаційно-технічна структура і як основний інструмент функціонування інформаційного механізму господарювання (далі ІМГ). Формами реалізації інформаційного механізму господарювання є: інформаційна економіка, інформаційна політика, інформаційне право, інформаційна ідеологія, інформаційна культура, етика і т.п.

Експертна інформаційна система обслуговування в ІМГ створює бар'єри на шляху економічних порушень, забезпечує оцінку і регулювання управлінських рішень і економічних процесів, зміцнює механізм контролю, виховує у суспільстві раціонально-нормативну систему поведінки.

З'ясовано, що через логічний ланцюжок «інформація – експертний висновок – уточнена інформація – рішення» формується і регулюється механізм і результативність економічної діяльності. В дослідженні теоретично доведено, що експерта діяльність підвищує економічну і ділову культуру ведення бізнесу.

У другому розділі «Експертна підтримка прийняття рішення та її вплив на економічні процеси в регіональних системах» проаналізовано взаємодію експертної економічної і господарчої інформації, інформаційне забезпечення організаційної технології проведення експертизи, виконано аналітичні дослідження в сфері аудиту та економічної експертизи.

Експертна економічна інформація характеризується автором як: економічна – за змістом, аналітична – по способу обробки, порівняльна – по методу підготовки висновків, індивідуально – персоніфікована – по ролі в правовій системі, та економічних наслідках судового розгляду.

Поєднуючи ці риси інформаційного забезпечення судових рішень із загальною інформаційною системою оцінки економічних явищ і процесів, ми доходимо висновку, що взаємодія цих секторів єдиного інформаційного поля може принести (і реально приносить) значний позитивний ефект. Таких напрямків досягнення ефективності в цьому інтеграційному процесі в дослідженні виділено п'ять.

Перший ефект – науково-методичний. Він проявляється в удосконаленні підходів і інструментарію в дослідженні інформаційної бази сучасної економіки, де економічні свободи бажані і припустимі тільки в рамках нормативно-правового поля. А звідси – експертна робота близька по методиці до дослідницької, побудованої на узгодженні економічних і правових норм.

Другий ефект – кількісно-економічний. Вирішення суперечок на правових основах забезпечує оптимальні результати діяльності організацій і нормальний режим роботи податкової, фінансової й інвестиційної систем, чим підтримуються планові пропорції в економіці і порядок формування і розподілу грошових потоків.

Третій ефект – освітньо-кваліфікаційний. Суть його в тому, що учасники суперечок і процесів більш глибоко пізнають норми законів, накопичують досвід і виробляють інституційні правила в сфері економічних відносин.

Четвертий ефект – соціально-психологічний. Його результат – поява нових поглядів на економіку і бізнес, зняття застарілих бар'єрів і народження нового, більш зваженого відношення до ризиків. У психології закріплюються норми «не порушуй, не обманюй, не підводь інших» і т.п.

П'ятий ефект – інституційно-організаційний. З розв'язанням різноманітних конфліктних і спірних ситуаційних моментів формується і налагоджується система правил ведення бізнесу і нова культура відносин, що в цілому є прогресивним процесом, здатним сприяти становленню нового суспільства.

Визначено, що в ході експертного дослідження експерт-економіст здійснює такі операції з інформацією: збирання; оброблення; синтез; створення нової інформації.

Розглядаючи регіон як систему, представимо його завдання на моделі включення експертної економічної інформації в інформаційну систему регіону (рис. 2). Запропонована модель поєднує відомчі мережі і нові елементи експертної інформації в організаційно-економічний механізм.

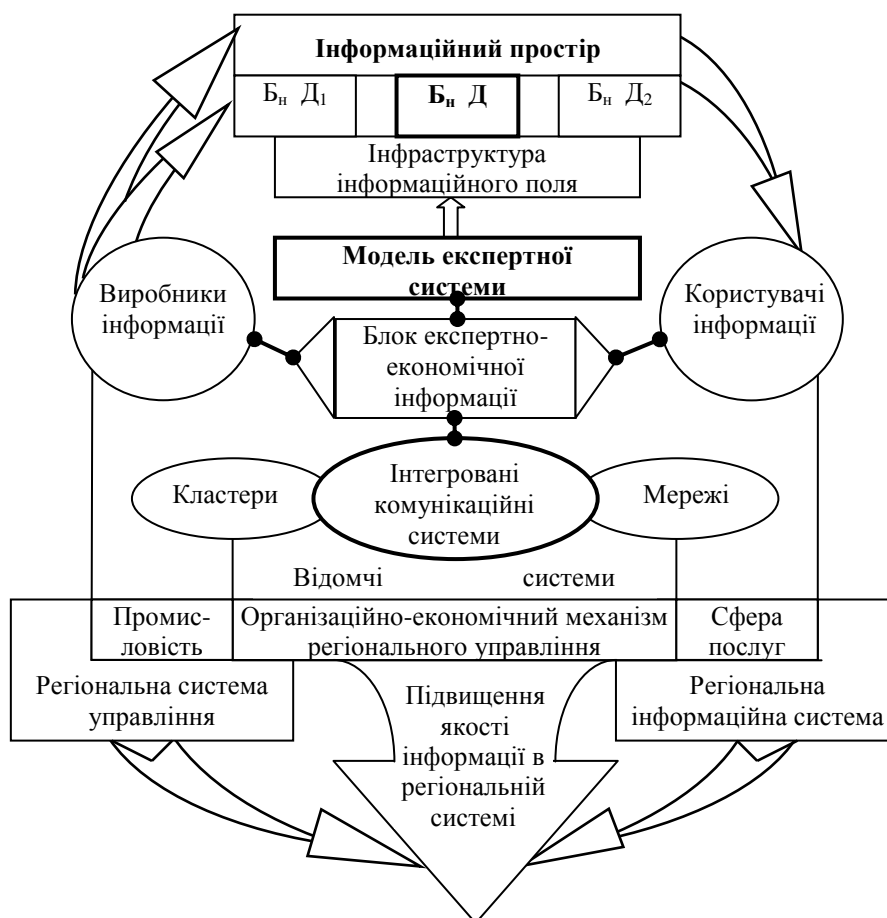

Рис. 2. Модель включення експертного блоку в інформаційне поле регіонального рівня

При аналізі реального банку даних проведених аудиторських оцінок та виконаних судово-економічних експертиз виявлено ряд результативних оцінок цієї роботи, зокрема згідно даних наведених в табл. 1

Таблиця 1

Показники діяльності суб'єктів аудиторської сфери України за 2011-2012 рік

Показник/Роки	2012 рік	2011 рік
Загальний обсяг аудиторських робіт, млн. грн.	1 280,1	630,9
Кількість замовлень, од.	60 229	77 847
Середня вартість одного замовлення по Україні, тис. грн.	21,26	8,1
Середній дохід на одну фірму, тис. грн.	563,46	298,8

Загальний обсяг робіт виконаних аудиторськими фірмами в цілому по Україні в 2011 р., перевищив 630 млн. грн. при обслуговуванні 77847 замовлень. При кількості аудиторських фірм 2284 одиниці, середній дохід на одну фірму становив 298,8 тис. грн.

Суб'єкти аудиторської діяльності сконцентровані в найбільш розвинутих регіонах: Київському (827 фірм), Харківському (202 фірми), Львівському (181 фірма), Донецькому і Дніпропетровському (по 145 фірм). У 2012 році при практично незмінній кількості аудиторських фірм 2272 одиниці середній дохід на одну фірму збільшився майже вдвічі за рахунок значного зростання їх вартості на фоні менш значного зменшення їх кількості. Більше 93% замовлень надходить від закритих та відкритих акціонерних товариств, тоді як доля державних та комунальних підприємств достатньо низька.

В регіональному розрізі масштаби проведення економічної експертизи менш значні, про що свідчать дані по Харківському регіону (рис. 3)

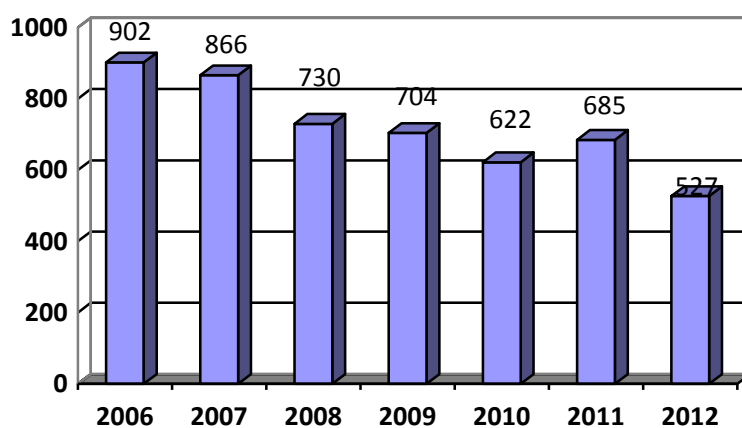

Рис. 3. Динаміка кількості проведених судових економічних експертиз у Харківському регіоні

Зменшення кількості проведених експертиз супроводжується збільшенням їх об'єктності та складності. Одна з причин зменшення кількості простих експертиз та експертних досліджень, що призначаються для проведення – є здороження їх вартості.

Середня вартість експертизи у 2006 році складала 250 - 300 грн., у 2011 році середня вартість зросла до рівня 2800-4900 грн., у 2012 році вона склала близько 7000 грн. та наблизилась до середньої вартості аудиторського замовлення. Таким чином органи, що призначають судові економічні експертизи та експертні дослідження, стали більш виважено підходити до питання доцільності призначення досліджень.

Щодо розподілу експертиз по категоріях справ (табл. 2), то карні справи значно лідирують в переліку з 7 категорій експертиз, господарські справи займають п'яте рангове місце.

Таблиця 2

Розподіл експертиз по категорії справ

№ з/п	Категорія справ	Кількість експертиз				
		2012	2011	2010	2009	2008
1	Карні справи	323	331	407	437	468
2	Цивільні справи	30	26	46	36	102
3	Висновки спеціалістів	201	266	206	262	274
4	Виконання рішень суду	2	2	0	0	0
5	Господарчі справи	27	37	45	56	58
6	Адміністративні справи	39	41	26	25	0
7	Адміністративні правопорушення	0	1	0	0	0

Завдання ефективного управління регіональними економічними системами полягає в тому, щоб наявні правопорушення в економічній сфері проявити, визначити і ліквідувати або зменшити їх негативний вплив. Це завдання вирішується різними шляхами, включаючи економічний аналіз, підбір інструментів для прийняття рішень, створення інституційних механізмів ефективної економіки, які базувалися б на правових, ринкових, адміністративних моделях управління і розвитку.

У третьому розділі «**Організаційно методичне забезпечення судово-економічної експертної діяльності**» розроблено методичні рекомендації з судово-експертного дослідження, розроблено критерії оцінки складності судово-економічних експертиз та модель забезпечення якості судових експертиз, виконано математичні розрахунки викривлень структури конфліктів.

З огляду на динамічність розвитку судово-економічних експертиз в дисертації пропонується авторська схема класифікації судово-економічних експертиз, що у першу чергу базується на аналізі експертної практики (рис. 4).

У перспективі формування нових класифікаційних елементів буде здійснюватися на базі створення нових специфічних методик проведення конкретних експертних досліджень, відповідно до вимог судово-слідчої практики й актуальних проблем регулювання економічної діяльності підприємств. Методичні розробки та практичні посібники з питань судово-економічної експертизи за період 1998 ÷ 2010 роки склали 64 одиниці. Наведемо регіональну структуру розробки цих рекомендацій: Київський НДІСЕ – 18; Харківський НДІСЕ – 20; Одеський НДІСЕ – 10; Львівський НДІСЕ – 6; Дніпропетровський НДІСЕ – 6; Донецький НДІСЕ – 3; Кримський НДІСЕ – 1.

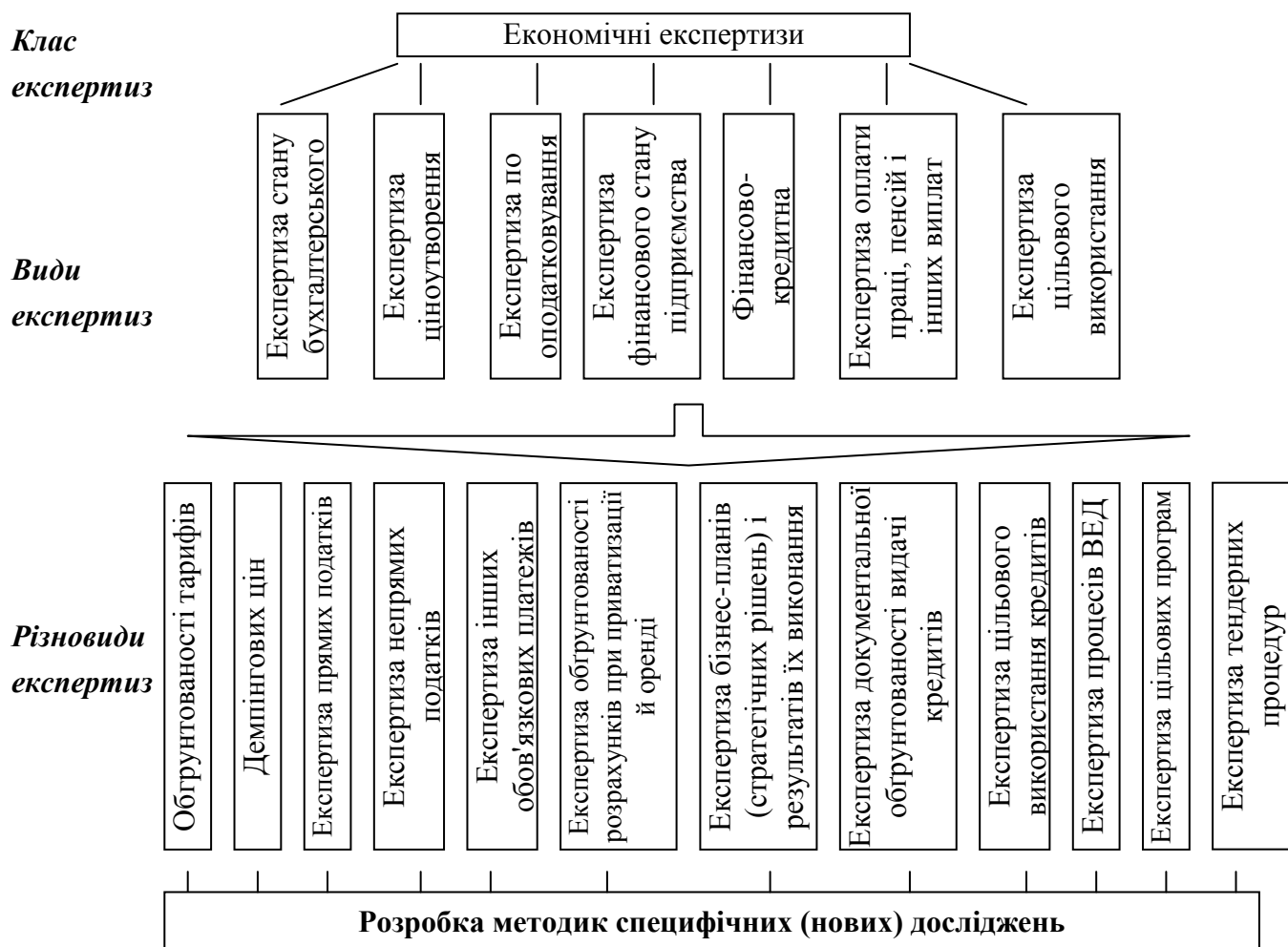

Рис. 4. Схема класифікації економічних експертиз

В дисертації за період 2007-2012 роки проведена оцінка вартості активів, що опинилися в зоні економічних конфліктів Харківського регіону. Це майже 2 млрд. гривень. Виявлено, що з роками значно змінюється їх структура: якщо в 2007 році – 82% активів в конфлікті були внаслідок податкових порушень, то в 2012 таких тільки 15,5%, а господарських – 54,7%. Зростає доля конфліктів, в наслідок нанесення збитків (8,8% в 2007, 28,8% в 2012).

Ефект від експертної діяльності досліджувався в двох напрямках: прямий і непрямий. Прямий розраховується за сумою коштів та ТМЦ, що за допомогою експертизи виводиться з зони конфлікту. Непрямий виражається у впливі інформації та конфліктних прецедентів на прийняття рішень з попереднього досвіду і освоєння нової культури поведінки в економічних взаємодіях.

Щодо прямого ефекту, то по Харківському регіону визначено - щорічно із зони конфлікту виводиться понад 2 млрд. грн., що становить 0,2% річного ВВП України. Непрямий вплив проявляється в зменшенні суми активів, що попадає в зону конфлікту в наслідок підвищення якості ділових відносин.

Для розрахунку і прогнозу структурних змін в процесі експертної діяльності, оцінки викривлень структури конфліктів Харківського регіону проведено аналіз статистичних і звітних даних судово-експертних висновків з економічних питань регіону (2007 – 2012 р). В банк даних внесено більше 1000 висновків. Застосовано математичний метод ценологічної теорії. За допомогою критерію Пірсона оцінені розбіжності між частотами емпіричного і теоретичного розподілу особин (різновидів конфліктів).

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \frac{(g_i - gl_i)^2}{gl_i}, \quad (1)$$

де n – число груп, на яке розбито емпіричний розподіл; g_i – спостережувана частота цієї ознаки в i -й групі; gl_i – теоретична частота.

Розраховане значення χ^2 для 2007-2012 рр. років перевищує теоретичне значення χ^{2kp} і тому гіпотеза про нормальний розподіл генеральної сукупності даних у всіх випадках не підтвердилась, що означає можливість використання процедури рангового аналізу для дослідження регіональних конфліктів.

На основі наявної інформації про економічні конфлікти Харківського регіону побудовані криві рангового розподілу, де в якості стандартної форми прийнята гіперболічна функція вигляду:

$$W(r) = \frac{B}{r^\beta}, \quad (2)$$

де W – кількість видів; r – видовий ранг; B і β – параметри, які визначаються в результаті апроксимації.

Традиційним і найбільш поширеним є рішення методом найменших квадратів, суть якого полягає у знаходженні таких параметрів B і β , які мінімізують суму квадратів відхилень реально отриманих в ході рангового аналізу ценозу емпіричних значень від значень, розрахованих за формулою (2). Для зручності розрахунку доцільно використовувати пакет MathCAD. Для наочності і можливості порівняння результатів на графічну форму рангового розподілу накладено графік функції з отриманими в результаті розрахунку параметрами B і β (рис. 5).

Пунктирною лінією показано експериментальні значення, суцільною – теоретичні. Відповідно до закону оптимальної побудови ценозів, оптимальний стан досягається при $\beta = 1$. Але це поширюється лише на деякий ідеальний техноценоз, функціонуючий ізольовано. Як показав багаторічний досвід дослідження ценозів з різних галузей людської діяльності, найкращим є такий його стан, при якому параметр β знаходиться в межах $0,5 \leq \beta \leq 1,5$.

На графіку можна виділити кілька характерних ділянок. Перша ділянка – це точка з кодом ознаки “9” (1; 20), представлена економічним конфліктом “Донарахування ПДВ”, яка нижче теоретичної кривої рангового видового розподілу.

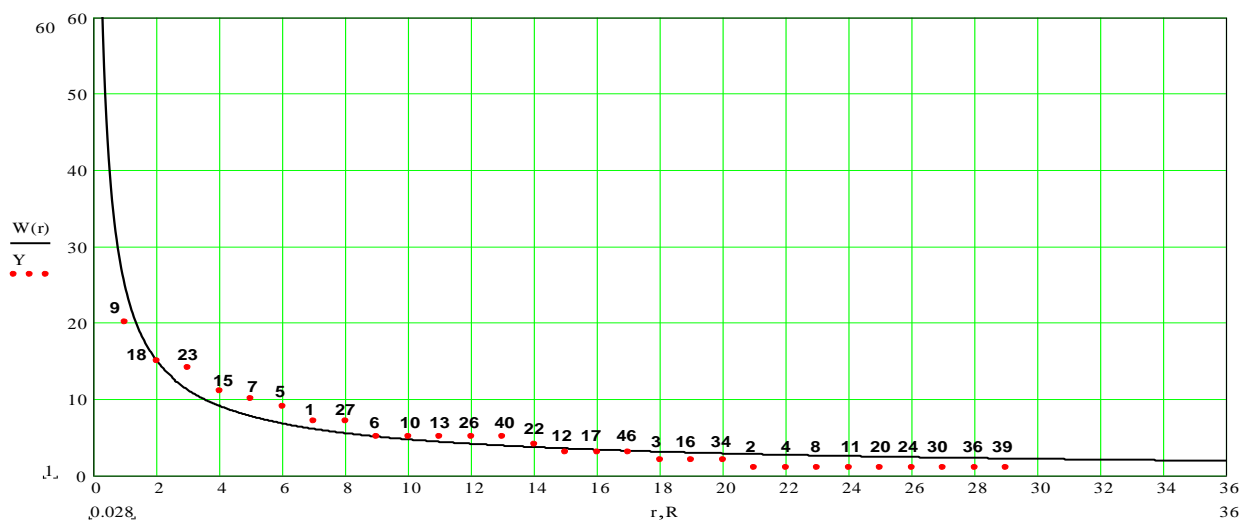

Рис. 5 Теоретичний та експериментальний графіки рангового видового розподілу економічних конфліктів за 2012 р. ($B=24,88$, $\beta=0,73$)

Друга ділянка - праворуч від точки з кодом ознаки "9" (1 ; 20) до точки з кодом ознаки "22" (14 , 4), де представлена неоднорідна група з 13 видів економічних конфліктів. Для досягнення оптимального стану ценозу, відповідно до закону оптимальної побудови ценозу, необхідно зменшити кількість конфліктів відповідного виду. У наступну групу – ділянка праворуч від точки з ознакою "22" (14, 4) до точки з ознакою "39" (29 ; 1) – увійшло 15 видів економічних конфліктів, де необхідно проводити збільшення.

В дослідженні підкреслюється, що експертна робота інтелектоємна, складна і має високий рівень відповідальності, тому в її основу повинні закладатись знання, законність і справедливість так як у тому числі під її впливом формується якісна економіка.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз сутності характеристик економічної інформації виявив її складну структуру, що потребує розробки нових класифікаційних підходів та уточнення участі її окремих елементів в механізмі прийняття рішень і в технології управління економічними процесами. З'ясовано, що інформація, маючи об'єктивну природу, формується в людському середовищі, і з економічних позицій є складовою частиною людського капіталу. Дослідження відмінностей між категоріями „інформація” і „знання” привели до висновку, що інформація є лише нематеріальною основою знань, тоді як останні створюють сам механізм інноваційного розвитку і порядок розбудови інституту управління економічними процесами і відносинами.

2. Доведено, що в процесі економічної діяльності на регіональному рівні важливе значення має бути відведено формуванню цілісної системи інформаційного забезпечення, в якій відомчі різновиди інформаційних блоків

можуть бути включені в регіональну комунікаційну мережу. Інформаційне обслуговування регіону забезпечує одночасно і механізми упорядкування взаємодій, і умови ефективного розвитку. Тому окремі підсистеми інформаційного поля існують в режимі саморозвитку і еволюційно направлені на підвищення якості виконання своїх функцій.

3. До специфічних підсистем інформаційного забезпечення економічних процесів дослідженням віднесено аудиторську, контрольно-ревізійну, консалтингову і судово-економічну інформацію. Роль і значення останньої підвищується з часом у зв'язку з активацією економічних процесів. В дослідженні запропоновано визначення експертної-економічної інформації – як результату пізнання змісту документів про діяльність суб'єктів господарювання в межах предмету експертного дослідження на основі спеціальних знань і досвіду експерта в галузі економіки, з метою обґрунтування висновків по справах, віднесених до економічної діяльності.

4. З'ясовано, що в регіональній експертній системі здійснюються два взаємопов'язані процеси: перший - збору і обробки наявної інформації, другий - виробництва нової інформації. Вся робота по уточненню фактів економічної діяльності побудована на принципах інформаційного виробництва де кінцевим результатом виступають висновки, акти, рішення. Визначено, що експерт при цьому є незалежною особою і спираючись на наявну інформацію, формує свій погляд на конфліктну або протиправну ситуацію і свою систему обґрунтувань.

5. Дослідженням доведено, що експертна-економічна і господарча інформації знаходяться в тісних взаємозв'язках, оскільки остання і є предметом експертного дослідження. В такому разі наукова ідеологія розгляду складностей і протиріч в економічному процесі, що розгортається в межах інформаційного супроводу дослідження, одержує необхідну об'єктивність і здійснює вплив на культуру економічних відносин суб'єктів господарювання.

6. В методичному плані визначено, що сам процес проведення експертизи розділений на декілька етапів. В ході дослідження реалізується процес створення нової інформації, а всі складові експертної інформації становлять базу виконання експертизи. Силами Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса та його філій розроблено і введено в дію 20 методичних рекомендацій з проведення судової економічної експертизи, в чотирьох з них автор вніс безпосередній особистий вклад. На авторські розробки, що лягли в основу дисертаційного дослідження, одержано 4 акти впровадження.

7. В дисертації проаналізовано значний масив статистичних даних, що характеризують аудиторську та експертну діяльність. Зроблено висновок про досить регіональну непропорційність такої роботи і про наявність ємного ринку для її розвитку – це машинобудування, сільське господарство, транспорт.

8. В дослідженні розроблена і запропонована модель включення експертної діяльності в механізм регіонального управління. Запропонована концептуальна модель забезпечення якості експертної роботи, яка знайшла підтримку спеціалістів експертів та апробована на конференціях та в наукових публікаціях професійних видань. В ході аналізу економічних конфліктів використано ценологічний підхід. В якості особини ценозу розглядається економічний конфлікт, при вирішенні якого застосовується судова експертиза. Створено інформаційну базу даних про економічні конфлікти з понад 1000 одиниць. Здійснено ранжування економічних конфліктів за видами та значенням вартості активів, що опинилися в зоні конфлікту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Хомутенко, О. В. Аналіз інформаційного забезпечення організаційної технології проведення економічної експертизи [Текст] / О. В. Хомутенко // Економіка і регіон. – Полтава : Полт. НТУ, 2012. – № 3 (34). – С. 121–127.

2. Хомутенко, О. В. Інформаційні аспекти формування якісної економіки регіону [Текст] / О. В. Хомутенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Х. : УкрДАЗТу, 2012. – № 38. – С. 289–293.

3. Хомутенко, О. В. Формування та розвиток організаційно-структурної моделі експертного забезпечення правосуддя [Текст] / О. В. Хомутенко // Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб. – Х. : ХНАМГ, 2012. – Вип. 104. – С. 343–350. – (Серія Економічні науки).

4. Хомутенко, О. В. Про предмет і об'єкт судової економічної експертизи [Текст] / О. В. Хомутенко, С. В. Кудряшова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук.-практ. матеріалів. – Х. : Право, 2010. – Вип. 10. – С. 553–561. (*особистий внесок автора: аналіз предмету і об'єкту*).

5. Хомутенко, О. В. Про суб'єктів судової економічної експертизи [Текст] / О. В. Хомутенко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук.-практ. матеріалів. – Х. : Право, 2011. – Вип. 11. – С. 242–248.

6. Хомутенко, О. В. Застосування інформаційного підходу до вивчення судової економічної експертизи як процесу взаємопов'язаних операцій з інформацією [Текст] / О. В. Хомутенко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. матеріалів. – Х.: Право, 2009. – Вип. 9. – С. 466–470.

7. Хомутенко, О. В. Місце судової економічної експертизи в процесі встановлення шкоди та збитків [Текст] / Т. М. Рибкіна, О. В. Хомутенко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук.-практ. матеріалів. – Х. : Право, 2008. – Вип. 8. – С. 480–483. (*особистий внесок автора: визначення місця експертизи в процесі встановлення збитків*).

8. Хомутенко, А. В. Стратегія управління логістикою снабження

строительной фирмы [Текст] / В. И. Торкатюк, Л. С. Шевченко, А. В. Хомутенко и др. // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – К. : Техника, 2006. – Вып. 68. – С. 292–299. – (Серия Экономические науки). *(особистий внесок автора: інформаційна основа управління логістикою).*

9. Хомутенко, А. В. Особенности формирования организационного механизма функционирования строительной организации на основе управления проектами [Текст] / С. В. Бутник, В. И. Торкатюк, А. В. Хомутенко и др. // Науковий вісник будівництва. – Х.: ХДТУБА, ХОТВ АБУ, 2005. – Вип. № 32. – С. 203–207. *(особистий внесок автора: визначення організаційної структури).*

10. Хомутенко, А. В. Аудиторский риск в сельском хозяйстве [Текст] / А. В. Хомутенко // Вестник МСУ. – Х., 2002. – Т. 5, № 2. – С. 37–38.

Праці у наукових періодичних виданнях інших держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

1. Хомутенко, А. В. Классификация судебно-экономических экспертиз, в условиях трансформации экономической системы государства / К. В. Капустник, А. В. Хомутенко // КиСЭ : наука, обучение и практика : сб. науч. тр. – Vilnius : Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007. – С. 222–225. *(особистий внесок автора : класифікація судово-економічних експертиз).*

Праці апробаційного характеру:

1. Хомутенко, А. Экономическая информация и ее роль в активации инновационных процессов [Текст] / В. Есина, А. Хомутенко // Вчені записки Харківського інституту управління : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чотирнадцяті Ліберманівські читання) «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в ХХІ столітті в умовах фінансової кризи» (Харків, 9 груд. 2009 р.). – Х. : ХіУ, 2010. – Вип. № 28. – С. 207–210. – (Серія Наука та практика управління).

2. Хомутенко, О. В. Про поняття та структуру експертної економічної інформації [Текст] / О. В. Хомутенко, С. В. Кудряшова // Сучасні проблеми розвитку судової експертизи: зб. матеріалів засід. «круглого столу», присвяч. 10-річчю створення Севаст. Від. Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Севастополь, 10-11 серп. 2010 р.). – Х. : ХНДІСЕ, 2010. – С. 161–163.

3. Хомутенко, О. В. Информация в информационном менеджменте [Текст] / О. В. Хомутенко // Матеріали І-ої Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні питання теорії та практики менеджменту Актуальні питання теорії та практики менеджменту», присвяч. 90-річчю СНУ ім. В. Даля (Луганськ, 17-19 берез. 2010 р.). – Луганськ : Віртуальна реальність, 2010. – С. 359–360.

4. Хомутенко, О. В. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств комунальної сфери [Текст] / Я. В. Леонов, О. В. Хомутенко // Актуальні проблеми розвитку економіки України в контексті глобалізаційних процесів : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених (Харків, 9 груд. 2009 р.). – Х. : ФПП Сегаль І. М., 2009. – С. 17–18.

5. Хомутенко, О. В. Проблеми визначення критеріїв оцінки складності судово-економічних експертиз [Текст] / К. В. Капустник, І. В. Губанова, О. В. Хомутенко // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. матеріалів засід. «круглого столу», присвяч. 85-річчю Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 11-12 листоп. 2008 р.). – Х. : ХНДІСЕ, 2008. – С. 313–320.

6. Хомутенко, А. В. Совершенствование методов и моделей упорядочения денежных потоков при реализации инвестиционных проектов в строительной отрасли [Текст] / А. Л. Шутенко, Т. Г. Куценко, А. В. Хомутенко и др. // Материалы Междунар. науч.-практ. конф. «Обеспечение условий эффективности роста предприятий строительной отрасли на основе совершенствования экономических структур» (Харьков, 19-22 окт. 2004 г.). – Х. : ХНАГХ, 2004. – С. 53–56.

7. Хомутенко, О. В. До питання про формування поняття «Експертна економічна інформація» [Текст] / О. В. Хомутенко // Судова експертиза. Сучасний стан та перспективи розвитку : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : МЮУ, 2010. – С. 338–341.

8. Хомутенко, О. В. Вплив експертної економічної інформації на формування «культури» бізнесу [Текст] / О. В. Хомутенко // Судово-економічна експертиза : сучасний стан та перспективи розвитку : тези доповідей всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів «Актуальні проблеми фінансового контролю : теорія, практика, сучасні рішення» (Харків, 29 берез. 2012 р.). – Х. : ХНЕУ, 2012. – С. 153.

9. Хомутенко, О. В. Функції експертної економічної інформації в регіональній системі вирішення конфліктних наслідків управлінських рішень [Текст] / О. В. Хомутенко // Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Сталий розвиток міст. Управління проектами і програмами міського і регіонального розвитку». – Х. : ХНАМГ, 2012. – С. 98–100.

АНОТАЦІЯ

Хомутенко, О. В. Економічна інформація конфліктних ситуацій як засіб регулювання управлінської діяльності регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківський національний університет міського господарства імені О. М.

Бекетова, Харків, 2014.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо підвищення якості інформації і ділових взаємодій в системі господарюючих суб'єктів в умовах розвитку судово-економічної експертизи на рівні регіону. В роботі розглянуто і запропоновано підхід до оцінки взаємозв'язку експертно-економічної інформації з механізмом підвищення рівня економічних взаємодій господарюючих суб'єктів. Визначено алгоритм процесу експертно-економічного дослідження, де детально описано етапи її проведення з визначенням завдань «синтезу і створення на базі відомих даних нової інформації».

Розроблена і запропонована автором модель включення експертної діяльності в механізм регіонального управління. В моделі висвітлена логіка інформаційного обміну в межах регіону і в рамках єдиної інформаційної системи дослідницьким матеріалом з питань аудиту, консалтингу, контрольної-ревізійної діяльності, судово-економічної експертизи.

Ключові слова: економічна інформація, інформаційне забезпечення, економічні відносини, регіон, система, управлінська діяльність, конфліктна ситуація, економічна експертиза, регулювання, якісна економіка.

АННОТАЦІЯ

Хомутенко, А. В. Экономическая информация конфликтных ситуаций как средство регулирования управленческой деятельности региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – Развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковский национальный университет городского хозяйства имени О. М. Бекетова, Харьков, 2014.

Диссертация посвящена обоснованию и разработке теоретических положений и научно-практических рекомендаций по повышению качества информации и деловых взаимодействий в системе хозяйствующих субъектов в условиях развития судебной-экономической экспертизы на уровне региона.

Разработан концептуальный подход к систематике и анализу конфликтных экономических ситуаций, в котором выделены разновидности конфликтов: предвидимые, внутривозрастные, гражданские, криминальные.

В работе рассмотрен и предложен подход к оценке взаимосвязи экспертно-экономической информации с механизмом повышения уровня экономических взаимодействий субъектов в процессе хозяйственной деятельности. Расширены и углублены научные взгляды на феномен судебной экономической экспертизы, в которой определены структурные элементы не только познавательного характера, но и практики применения новых знаний с

ориентацией на концепцию «качественная экономика». Определен порядок и алгоритм процесса экспертно-экономического исследования, где подробно описаны этапы ее проведения с определением блоков задач «синтеза и создания на базе известных данных новой информации».

По материалам исследований экспертно-аналитической деятельности разработана логико-структурная модель, в которой во взаимосвязи объединены три процесса: организационный, информационный и экономический. Выделены позитивные эффекты в разрешении конфликтов: научно-методический, количественно-экономический, образовательно-квалификационный, социально-психологический, институционально-организационный.

Разработана и предложена автором модель включения экспертной деятельности в механизм регионального управления. Предложен метод оценки сложности экспертных работ на основе данных экспертных заключений, выполнены расчетные оценки ранжирования экономических конфликтов.

Ключевые слова: информационное обеспечение, экономические отношения, регион, система, управленческая деятельность, конфликтная ситуация, экономическая экспертиза, регулирование, качественная экономика.

ANOTATION

Khomutenko O.V. Economic information in conflict situations as a means to regulate management activity of the region. – Manuscript

Thesis for degree of PhD in Economics under specialization 08.00.05 – Development of productive forces and regional economy. – Kharkiv National University of Municipal Economy, Kharkiv, 2014.

The paper's goal is to justify and develop theoretical basis and practical recommendations to increase the quality of information and interactions between business entities under conditions of developing regional forensic examination.

The thesis improves the definitions of key terms in theory and practice of economic information usage in the work of expert systems which emphasize ideology of economic investigation of business operations. The thesis defines the algorithm of forensic economic examination which describes in details the steps of examination of “synthesis and creation of new information on the basis of known data”.

The author elaborated a model to include examination activities to the mechanism of regional administration. The model covers the logic of information exchange inside the region by means of universal information system which shares research materials on audit, consulting, inspection, forensic economic examination.

Key words: economic information, economic intercourse, region, system, management activity, conflict situation, economic examination, regulatory activity.

ХОМУТЕНКО ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

**ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАЦІЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСІБ
РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ**

08.00.05 – Розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. В.І. Торкатюк

Підп. до друку 20.05.14
Друк на ризографі
Зам. № 9597

Формат 60x84/16
Ум.-др. арк. 0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014